

BUITEN

11^E JAARGANG N^O. 8.

ZATERDAG 24 FEBRUARI 1917.

TRIOMFEN EN TRIOMFBOGEN.
TRIOMFBOOG TE MILAAN, OPGERICHT IN 1807 TER VERHEERLIJKING VAN NAPOLEON.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE BELANGWEKKENDE GESCHIEDENIS VAN MEVROUW Balfame, door Gertrude Atherton (8)	BLZ. 86
St. Matthijs. 24 Febr., door F. W. Drijver	„ 87
Triomfen en Triomfbogen, (slot), door G. Wijgmans, (Geïll.)	BLZ. 85, 88—92
Waarom heeft Februari 28 dagen, door G. Wijgmans	BLZ. 92
Waag en Kaasmarkt te Alkmaar, door C. W. Bruinvis	„ 92
Carnaval, door F. W. Drijver, (Geïllustreerd)	„ 93
Uit Utrecht's Nederkwartier, door C. Vreedenburg Jr., (Geïllustreerd)	BLZ. 93—95
Het Amerikaansche duel, door Ewald Gerhard Seeliger (14)	BLZ. 95
Gezicht op den toren der Groote Kerk te Schiedam. Illustratie	„ 96

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook acher op de foto's.

De uitgevers verzoeken betoefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke Nummers kosten 8 dagen na de verschijning 15 cts., daarna wordt de prijs 25 cts.

De belangwekkende geschiedenis van Mevrouw Balfame

(8) DOOR GERTRUDE ATHERTON.

DRIE der dames vingen haar op en leidden haar naar haar stoel. „Anna!” hernam zij. „Ik moet iets hebben om me te doen slapen.”

„Ik zal haar opbellen!” bood mevrouw Gifning aan. „Ik hoop maar dat ze thuis is — —”

„Ze moest naar de boerderij van Houtson,” viel mevrouw Cummack in de rede. „Op weg er heen hield ze even bij ons voor 't huis stil — Sammy heeft bronchitis — —”; en mevrouw Gifning, die zoo zenuwachtig was als de weduwe had behooren te zijn, liep vlug naar de telefoon, blij dat zij gekozen was om de arme Dr. Anna te doen ontstellen terwijl deze bezig was in den eeuwigdurende strijd om 't leven.

„Ik zal bij Enid blijven tot Anna komt”, bood mevrouw Cummack aan. „'t Is beter dat ze zich kalm houdt. Een van jullie zou koffie kunnen zetten voor degenen die opblijven — —”

„Dat doet Frieda al,” zeide meneer Cummack. „Ze zijn allemaal in de eetkamer — —”

Mevrouw Balfame had de bescherming van mevrouw Cummack's arm opgegeven, en zat nu zeer rechtop. „Frieda? Maar dit is haar uitgaansavond — — —”

„Ze lag met kiespijn op bed, maar ik heb haar 'r uitgehaald. Enfin, dan zal ik de reporters maar tot morgen hun congé geven, maar ik zou je wel raden ze dan te ontvangen.”

Hij verliet het vertrek en toen mevrouw Balfame alleen was met haar schoonzuster, die zij nooit had toegelaten tot het heilige der heilige van de gezelschapskringen, maar die een goede vergevensgezinde ziel was, glimlachte zij met een zekere genegenheid op haar gelaat.

„Wees maar niet bang, dat ik 't op mijn zenuwen zal krijgen,” zeide zij. „Maar die vrouwen maken me zenuwachtig. Het is bijzonder vriendelijk van je, dat je ze hebt weggestuurd en zelf bij me blijft totdat Anna komt. Het is allemaal zoo vreeselijk — 't gebeurt zoo spoedig na wat er op de Club is voorgevallen. Goddank dat ik me niet liet gaan en harde woorden tegen hem heb gezegd, en zelfs toen hij om zijn valies telefoneerde, was ik niet nijdig — ik beschouw een man die veel gedronken heeft nooit heelemaal verantwoordelijk voor zijn daden — —”

„Maak je daar maar niet akelig over. Hij was mijn broer, maar

ik weet heel goed dat hij je geduld vaak erg op de proef moet gesteld hebben. En als hij mijn broer niet eens zou geweest, dan geloof ik te kunnen zeggen, dat we 't niet eens zoo heel erg zouden gevonden hebben als je hem zelf een blauwe boon hadt gegeven — —”

Mevrouw sloeg verbaasd de oogen op. Doch een oogenblik later voer een haast onmerkbaar glimlach om haar vastberaden mond, en vroeg zij luchtig-weg: „Vindt je het dan niet verkeerd lastige echtgenooten uit den weg te ruimen?”

„Nou — natuurlijk zou ik zelf er den moed nooit toe gehad hebben als Sam niet beter was dan hij behoorde te zijn — voor 'n man is hij nog zoo heel kwaad niet — maar ik ken hier in Elsinore een paar echtgenooten — nou, als hun vrouwen hun pruisisch zuur of een kogel toedienden, dan zouden zij mijn vriendschap niet verliezen, en ik geloof, dat elke jury ze zou vrijspreken.”

„Daar kon je wel eens gelijk in hebben.” Mevrouw Balfame begon zich te ontkleeden. „Maar daar is een massa kalmte toe noodig, en 't risico is tamelijk groot, weet je. Anna vertelde me eens van een onnaspeurlijk en smakeloos vergif dat ze had — —”

„O heer!” Het is mogelijk dat mevrouw Cummack een hopeloos gebrek had aan deftigheid en eerzucht om een der schitterende lichten van de chique clique van Elsinore te zijn, doch ze bezat gevoel voor humor, en voor het oogenblik vergat zij het plotse-linge overlijden van haar broeder. „Laat dat maar niet uitlekken. Het vergif zou geen uur veilig zijn — en sommige echtgenooten al evenmin. Ik geloof dat ik in ieder geval Anna maar zal waarschuwen — ik weet niet zeker of ik 't zelf wel onder me zou kunnen houden.” De deur ging zachtjes open en het blonde hoofd van Mevrouw Gifning verscheen. „Ik kon Anna niet te pakken krijgen,” fluisterde zij. „Het kind is er nog niet. Maar Houston zei dat hij het haar zou vertellen zoodra alles achter den rug was, en dan zou hij haar laten gaan. Hij schrok vreeselijk, en liet je hartelijk groeten.”

„Dank je wel, lieve”, mompelde mevrouw Balfame. „Ik zal onderwijl een beetje proberen te slapen, en Polly heeft beloofd bij me te blijven tot Anna komt. Wel te rusten.”

VIII.

Er klonk een fijn levenskreetje in de kinderkamer van de boerderij van Houston. De moeder sliep en de pasgeborene was in deskundige handen. Meneer Houston, een heereboer die voorspoediger en ondernemender was dan zijn eenigszins sjofele voorkomen deed vermoeden, wenkte Dr. Anna, hem naar de eetkamer te volgen, waar een belangstellend dienstmeisje warme koffie en sandwiches had gebracht.

De strijd had iets meer dan drie uren geduurd, doch iedere minuut ervan was vol angst geweest voor de dokter en den echtgenoot. Juffrouw Houston's hart had een onverwachte zwakte vertoond en de baby had niet alleen niet meegewerkt om het levenslicht te aanschouwen, zooals alle babies dit behooren te doen, doch had een staat van opgeschorte levenslust van minstens twintig minuten na zijn aankomst aan het einddoel vertoond. Dr. Anna viel op een stoel bij de tafel neer en bedekte het gelaat met de handen.

„Ik ben schoon op,” mompelde zij, en de boer zette den koffiepot neer en liep vlug naar de groote mandflesch.

„Drink hier maar eens van,” zeide hij gebiedend. Zijn eigen hand beefde, doch hij trachtte niet zijn opgekropte emotie in woorden lucht te geven voor zoowel hij als de dokter koffie en whiskey hadden gedronken. En toen, toen hij halverwege door een dikke sandwich, gemaakt van sneden brood en vleesch, heen was, begon hij de dokter in onsamenhangende bewoordingen te danken.

„U is 'n engel,” zeide hij, „'n ware engel. En uw arme rug moet wel pijn doen. Ik had nooit gedacht dat jullie dokters zoo knap waren. En vooral jullie vrouwelijke dokters. Ik zal nooit weer een woord over vrouwelijke dokters zeggen, al wil ik je nou wel kennen, dat, al was Aggie aldoor erg op je gesteld, ik 't toch een tijdlang heb tegengehouden dat — —”

Dr. Anna richtte zich op en glimlachte. Met een gebaar maakte zij een einde aan zijn excuses en lofuitingen. „Ik begrijp maar niet hoe 't kwam, dat ik straks ineens zoo slap werd. In den laatsten tijd heb ik al eens meer gedacht of ik niet iets onder de leden heb. Ik zal morgen mijn bloed eens laten onderzoeken. Nu ga ik naar huis en dadelijk naar bed. Die koffie heeft me anders weer erg opgeknapt, moet ik zeggen.”

„Nou, dat was ook wel noodig, om meer dan een reden. Zeg es . . .” Meneer Houston was opgestaan, en plukte zenuwachtig aan zijn korte, verwarde baardje. „Straks heeft mevrouw Gifning getelefoneerd. Ze hebben u erg noodig bij de Balfames.”

Dr. Anna sprong op, terwijl haar wangen weder verbleekten. „Enid! Wat is er met haar?”

„O, met haar niks. Maar Dave — —”

„O, weer een aanval van maagkramp?”

„Nee, erger. Hij is een uur of wat geleden doodgeschoten. Ik vroeg niet hoe laat 't gebeurde — ik had te veel haast om bij Aggie terug te komen — ik geloof dat ze zei: voor zijn eigen hek.”

„Wie heeft 't gedaan?”

„Dat weten ze niet.”

„Is hij dood?”

„Zoo dood als een pier.”

„H'm!” De kleur was in Dr. Anna's vermoeide gezicht teruggekomen en zij haalde de schouders op. „Ik kan niet huichelen, en u evenmin, naar ik vermoed.” „Ik ben evenmin een huichelaar als een democraat. Zijn gele kleur werd met ieder jaar erger. 't Is

maar goed, dat hij ertusschenuit is. Maar toch wou ik dat hij in z'n bed was gestorven. 't Is geen prettig idee dat 'n medeburger, 't zij goed of kwaad, op die manier aan z'n end komt. 't Is tegen de wet en de goede orde van zaken, en als de moordenaar gepakt wordt en ik zit in de jury, en 't wordt bewezen dat hij 't gedaan heeft, dan zal ik voor zijn veroordeeling stemmen."

"Goed zoo," zeide Dr. Anna levendig, terwijl zij naar de gang ging en haar hoed opzette. „Mevrouw Balfame heeft zeker naar me gevraagd?"

"Ja juist. Nou herinner ik 't me. Maar u moest eigenlijk eerst naar huis gaan en wat slapen. D'r zijn genoeg vrouwen die bij haar kunnen blijven waken. Waarschijnlijk is de heele stad erbij."

"Maar ik weet dat zij juist mij noodig heeft." Er verspreidde zich een zachte gloed over Dr. Anna's gelaat. „Ik zal daar gaan slapen — op een canapé naast haar bed — als ze wil dat ik blijf."

"Nou, pas anders maar een beetje op jezelf," gromde hij. „Als je niet wat meer voor jezelf zorgt, kon je heel gauw wel eens niet zoo goed meer voor anderen kunnen zorgen. Ik zal de auto halen."

Even later had hij het kleine autotje voor de deur gereden, de lantarens aangestoken en de dokter stevig de hand gedrukt.

Zij beantwoordde zijn handdruk. „Tob nu maar niet, meneer Houston. Uw vrouw is zoo goed als u maar wenschen kunt, en de zuster is uitstekend. Praat niet teveel tegen haar. Tegen Aggie, bedoel ik. Morgenochtend tegen tien kom ik aan."

Zij reed snel het hek uit en den weg op. Het was prachtig volle maan en een rit van ongeveer vijftien kilometer lag tusschen haar en Elsinore. Zij zag er vermoeid en ontstemd uit. In de arme en vuile wijk der stad kwam zij dagelijks in aanraking met typhus. In haar bedrijvige leven was zij zoo dikwijls gezond-vermoeid geweest, doch nooit had zij iets dergelijks als nu gevoeld. Was het mogelijk dat zij nu op het punt stond zelf ziek te worden?

Zij richtte haar gedachten op Enid Balfame, en vergat zichzelf. Eindelijk vrij, en nog jong en aantrekkelijk! Zou zij Dwight Rush trouwen? Maar was hij haar wel waard? Was eenig man dit wel? Hij was haar plotseling gelijk met het bericht van Balfame's dood in de gedachten gekomen. Nu zij werkelijk weduwe was, en geen beschermer noodig had, zou zij nu wel trouwen? In elk geval kon zij nu wachten. Er waren nog wel betere partijen te doen voor een mooie en nog meisjesachtig-jonge vrouw.

Voor de eerste maal was zij er blij om, dat Enid nooit een kind had gehad, want Enid had iets maagdelijks en geheimzinnigs behouden, dat de anderen reeds lang verloren hadden. Oude vrijsters verloren het ook, wat zonderling mocht lijken, maar een kuische, mooie getrouwde vrouw, die het boek der ondervinding, dat haar in zoo ruime mate was voorgehouden, had genegeerd, en die even onbedorven oogen had als een meisje, (behalve dan als zij schitterden van intellectueel vuur) — welk een verleidelijker anomalie kon het woord aanbieden? Enkel mevrouw Balfame's onverschilligheid had de mannen op een afstand gehouden, daar voelde Dr. Anna zich overtuigd van. Haar toekomst lag in haar eigen handen.

Dr. Anna's gedachten daalden af naar het tooneel van den moord. Zelfs aan de hand van de enkele gegevens waarover zij beschikte, was het niet moeilijk zich deze voor te stellen, en zij huiverde. Moord! Welk een vreeselijk woord was het! Vreeselijk dat het maar slechts even den goeden naam van een verfiynd wezen als Enid Balfame zou beroeren! Had David Balfame maar een beroerte gekregen terwijl hij bezig was zich te schande te maken in de Club! Doch Anna fronste de wenkbrauwen en drong het beeld uit hare gedachten. Dokters komen te veel in aanraking met den dood, om door zijn spookgestalten, in welken vorm ook, vervolg'd te worden.

Een scherpe bocht in den weg en deze liep plotseling evenwijdig aan een zoutmoeras, een sombergrijze vlakte, die zich in de verte in het grijs der zee verloor. Plotseling werd Dr. Anna een man gewaar die vlug den weg afliep in haar richting. Hij hield den hoed in de hand alsof zijn hoofd op dezen koelen herfst-avond warm was. Dr. Anna was absoluut niet bang voor mannen, zelfs niet op eenzame landwegen; doch zij had geen zin zich te laten ophouden, en was op het punt haar vaart te versnellen, toen haar nieuwsgierigheid werd opgewekt door iets aangenaambekends in de lange, losse gestalte, en het bijna stijf opgerichte hoofd. Een oogenblik later en het maanlicht liet het bleeke gezicht van Dwight Rush zien.

Zij bracht de auto plotseling tot staan terwijl ook hij knikte als teeken van herkenning.

"Wat is er aan de hand?" vroeg zij kort. „Je liep alsof je den tijd wou achterhalen — en alsof je op den koop toe een geest zag —"

"O, in mijn hoofd zitten spoken bij massa's. Het doet 'n pijn —"

"Was je daar toen het gebeurde?"

"Toen wát gebeurde?"

"Wat? Je wilt toch niet beweren dat je het niet weet — als heel Elsinore het vijf minuten daarna al moet geweten hebben —"

"Ik weet niet waar je het over hebt. Ik kwam achter je aan uit de Club de stad in en pakte toen den trein naar Brooklyn waar ik iemand moest spreken. Toen ik later weer in Elsinore uitstapte had ik zoo'n hoofdpijn dat ik wist dat ik toch niet zou kunnen slapen — en daarom ging ik maar weer uit om het er uit te loopen — en nu loop ik al zoowat twee uur rond."

"Drie of vier uur geleden is David Balfame voor zijn eigen hek neergeschoten."

"Goeie God! En wie heeft dat gedaan? Is hij dood?"

"Ja, hij is dood, en dat is ook 't eenige dat ik je kan vertellen."

Houston ging naar de telefoon, en hij zat zoo in angst over zijn vrouw dat hij niet wachtte op bijzonderheden. Enid had me noodig, — Lottie Gifning telefoneerde. Maar ik begreep eruit, dat ze den moordenaar nog niet gepakt hebben."

"Goeie God!" Rush beefde over het geheele lichaam. „Ik heb een gevoel alsof iemand me een stomp in mijn maag gegeven had. En ik ben toch anders niet iemand die ergens gauw kapot van is. Maar ik heb er een goede reden voor." Dr. Anna bleef hem aanstaren. Hij ontmoette haren blik, en er kwam verbazing in den zijnen. Toen stroomde het bloed naar zijn gelaat en hij wierp het hoofd in den nek. „Wat bedoel je? Dat ik het gedaan heb?"

"Neen — ik kan me niet voorstellen, dat jij een moord zou doen."

"Tenminste niet op die vervloekte geniepige manier —"

"Precies. Maar je zinspeelt er als het ware eenigszins op dat je er wel iets meer van kon weten. Je hadt wel in dat boschje kunnen zijn — of ergens anders in de buurt — met 't idee Enid te beschermen —"

"Waarom denk je dat?"

"Nou, ze vertelde 't me — ik vond dat nog zoo'n kwaad idee niet — dat je haar gevraagd hadt zich van Dave Balfame te laten scheiden en jou te trouwen. Maar ze zei dat ze dat niet wilde, en ik ben ervan overtuigd dat ze 't meende ook. En stap nu maar in," zeide ze snel. „Ik zal je thuisbrengen en niet vertellen dat ik je ben tegengekomen. Heb je ook iemand anders ontmoet?"

"Neen, niemand."

"Tenzij ze dengeen, die het gedaan heeft dadelijk pakken, zal iedereen, van wien het bekend was, dat hij de een of andere reden had om David Balfame uit den weg te wenschen, onder verdenking vallen. De een of ander kan best zonder dat jij het wist, je geheim geraden hebben. Ik zag het aan je oogen in het Clubgebouw, toen je probeerde Dave Balfame om harentwil de zaal uit te krijgen. Maar natuurlijk wist ik het al. Maar dit zou ik je raden — pas op voor die verslaggevers uit New York. Ze zullen ieder hoekje en gaatje in 't geheele district nasuffelen tot ze den man, die het gedaan heeft, hebben gevonden."

(Wordt vervolgd).

ST. MATTHIJS. 24 FEBR.

Van ouds was de gedenkdag van St. Matthias, volgens den Juliaanschen kalender — welke in 't jaar 45 v. Chr. door Julius Caesar, op voorlichting van Sosigenes, uitgevaardigd werd — vastgesteld op „ante diem sextum Calendas Martias", d. i. 24 Februari. Aangezien in een schrikkeljaar tusschen den 24sten en den 25sten van deze maand een dag wordt „ingevoegd", wordt de, als plaatsvervanger van Judas „ingeschoven" Apostel om de vier jaren op 25 Februari herdacht.

St. Matthijsdag behoort tot de zoogenaamde „kritieke dagen", d. w. z. wordt geacht beslissend te zijn ten opzichte van de weersgesteldheid. Immers, het volksrijmpje zegt :

St. Matthijs
Breekt het ijs,

terwijl het in Zuid Limburg heet:

St. Mathies
Wörpt eine gleuetige sjein op 't ies;
Sint Geertruuj met de moes
Hoalt um weer droes,

welke laatste regels er op wijzen dat, al heeft Matthijs den naam dat hij een eind aan de vorst maakt, het, omstreeks den dag van St. Geertruida — beschermheilige tegen *muizen*plaag — d. i. 17 Maart, nog wel eens terdeeg winteren kan, getuige een rijmpje, op den nawinter van 1667 doelend:

Op St. Matthijs
Was er nog geen ijs
En den achtsten Maart
Reden ze met sleê en paard
Over de Dordtsche Waard.

Behalve als „Ijsbreker" is Matthias vermaard als voorspeller der toekomst, inzonderheid waar het de meisjes geldt, die nieuwsgierig zijn te weten wie haar aanstaande echtgenoot zal zijn. Menig Duitsch „bakvischje" begeeft zich op 24 of 25 Februari met een nieuwen aarden schotel naar een stroomend water, scheidt driemaal, onder 't zeggen van deze woorden:

Matthias, gib mir Kund und Schein
Welcher mein Mann soll sein,
Beschert mir Gott einen reichen,
Beschert Er mir Bier und Wein,
Beschert Er mir einen armen,
Beschert Er mir Salz und Brot
Im Namen Gottes, enz.

Matthias' mede-apostel Andreas — aan wien de 30ste Nov. is gewijd — werd in zooverre zijn tegenvoeter, dat hij juist de wintervorst brengt, getuige het rijmpje:

St. Andries
Staat op en vriest
En laat niet af
Vóór O. L. V. Lichtmisdag.

F. W. DRIJVER.

TRIOMFEN EN TRIOMFBOGEN.

HET RELIEF VAN DEN LUCHTER OF VIERARMIGEN KANDELAAR IN DEN TITUS-BOOG TE ROME. HERINNERING AAN DE VEROVERING VAN JERUZALEM DOOR TITUS VESPASIANUS, WAARBIJ DE LUCHTER MET ANDERE VOORWERPEN UIT DEN TEMPEL NAAR ROME GEVOERD WERD.

TRIOMFEN EN TRIOMFBOGEN.

(Slot).

EEN triomftocht was, zooals reeds werd opgemerkt, een hulde op hoog bevel en met kunstig overleg geregeld. Dat kunstmatige karakter komt het best uit bij den zegetocht, voor Pompejus gehouden, nadat hij in Azië zijne soldaten ter overwinning had gevoerd.

Toen Pompejus bij Brundisium landde, grootere zege bevochten had, dan verwacht was, niet aan het hoofd van zijn leger naar Rome oprukte om zich met geweld van de dictatuur meester te maken, en meer gematigheid aan den dag legde dan men gedacht had, toen bereidde het volk hem een zegetocht, zoo natuurlijk en welgemeend, als nog niet was voorgekomen. De schatten welke hij veroverd had, en die hij naar Rome voerde, waarvan het volk voordeelen en spelen verwachtte, zullen daar ook wel niet vreemd

aan zijn geweest. Zijn officieele zegetocht zette alle vorige in de schaduw; 324 vorsten en hoofden der overwonnen volkeren zetten daaraan luister bij, die zooals steeds spottennijen en verwenschingen van de bevolking moesten verduren. Behalve die bleven den meegevoerden gevangenen dikwijls ook wreedheden en handtastelijkheden van het grauw niet gespaard. Zoo rukten mannen uit het gepeupel koning Jugurtha, toen hij als gevangene voor den triumphator Marius uitging, hem de gouden ringen uit de oorlellen, waardoor deze uitgescheurd werden. Pompejus zelf stond in een rijk met edelsteenen versierden wagen, en droeg de wapenrusting van Alexander den Groote met wien hij ook vergeleken werd.

Een ander man, nog niët zoo beroemd, doch die zou blijken grooter dan Alexander te zijn, vergeleek zich zelf met den Macedonischen veroveraar. Voor diens standbeeld te Gades staande gaf Cajus Julius Caesar van zijn groote heerschzucht blijk door de opmerking welke hem ontsnapte: op mijn leeftijd had Alexander reeds de wereld veroverd en ik heb nog niets gedaan.

Deze geniale Romein, die het wezen nooit bij den schijn achterstelde en een grooten werkelijkheidszin had, zag liever van een triomftocht af dan zijn kansen op het consulsschap te verspelen, door nog eenige dagen buiten de stad te moeten blijven, vóórdat hij zijn zegevierenden intocht kon houden. Hij, de geboren overwinnaar, die Gallië en Egypte, Spanje en Klein Azië onderwierp en zijn mededingers versloeg, zou nog genoeg gelegenheid hebben zegetochten te houden.

Na zijne overwinning bij Thapsus hield hij een tocht, welk in pracht en praal zelfs die van Pompejus overtrof, en waarmede hij zijn doel, het leger aan zich te binden en het volk te verblinden door luisterrijkheid en vrijgevigheid, volkomen bereikte.

Op vier verschillend dagen werden zijne overwinningen op de Galliërs, Egyptenaren, Aziaten en Numidiërs gevierd. De dappere ongelukkige vorst der Galliërs, Vercingetorix, die, na tot de nieuwsgierigheid der Romeinen, en de verhoovaardiging van den Caesar gediend te hebben, vermoord werd, Arsinoë, de zuster van Cleopatra en de zoon van koning Juba gingen geboeid voor zijn zegewagen uit. De overwinningen, waarvoor deze zegetocht gehouden werd, stijfde tegelijkertijd de Romeinsche schatkist, waarin 144 miljoen gulden aan goud gestort werden en 20414 pond goud.

Op de triomftochten volgden groote spelen, zooals Rome ze nog nooit aanschouwd had; zoo kwamen 400 leeuwen bij de gevechten om. Bij den Tiber was een kom gegraven, waar een zeeslag nagebootst werd. Vrienden en aanhangers van den alleenheerscher werden beloond met rijke giften en eereambten. Ieder soldaat kreeg land en + f. 250, de centurio's het dubbele, de tribunen het vierdubbele. Het volk ontving koorn, olie, en nog andere geschenken. Caesar zag zeer goed in waarmede hij zijn macht het best kon vestigen en zijn doel, de alleenheerschappij, kon bereiken.

De lijn van Rome's levensgang vertoonde reeds inzinkingen, doch stijgt nog eenige keeren tot twee zeer groote hoogten en kleinere toppen. De twee eerste zijn Caesar en Augustus, zij waren de zon, het middelpunt waaromheen alles zich wentelt, en die het leven beheerscht. En toch, hoe groot hun macht was en daarmede die van het Romeinsche rijk, het telkens begeeriger klinkende „panem et circences", brood en spelen, was de voorbode van de ontbinding van den kolos, de afkeer van den arbeid en de zucht naar ijdel vermaak.

Juist onder die twee keizers werden twee volkeren overwonnen.

TRIOMFEN EN TRIOMFBOGEN.

BOOG VAN HADRIANUS TE ATHENE, OP ZIJN LAST OPGERICHT ONGEVEER 120 N. CHR. AAN DE EENE ZIJDE STOND: DIT IS DE STAD VAN THESEUS AAN DE ANDERE: DIT IS DE STAD VAN HADRIANUS.

TRIOMFEN EN TRIOMFBOGEN.

HET RELIEF VAN HET VIERSPAN IN DEN TITUS-BOOG TE ROME. HERINNERING AAN DEN TRIOMFTOCHT VAN TITUS VESPASIANUS BINNEN ROME NA DE VEROVERING VAN JERUZALEM.

die het meest tot den ondergang van Rome hebben bijgedragen, de Galliërs en de Germanen. De triomfbogen te Orange en te S. Remy, die de Galliërs in hun eigen land voor den overwinnaar moesten zien oprichten, en die voor Drusus te Rome, getuigen van de overwinningen der Romeinen, die hun zooveel bloed kostten en hun ondergang mede bewerkten, door dat zij den staat van duizenden sterke dappere mannen beroofden en de overwonnenen tot weerwraak opwekten. De krijgsbedrijven dienden niet den vooruitgang en de beschaving, wel deden dat vreedzamer werken zooals de wegeaanleg, droogleggen van moerassen, het bouwen van markthallen en opslagplaatsen, het stichten van nieuwe stadswijken en het herstel van de vier waterleidingen door Augustus, welke zelfs heden Rome nog van water kunnen voorzien. Die werken zijn echter niet op de triomfbogen vermeld, welke slechts vertellen van veroveringen, roof en moord. En al waren die euveldaden gericht tegen een klein volk dat niet bestand was tegen het groote Romeinsche rijk, toch werden ze geëerd en geroemd en werd de overwinnaar op kruiperige, lage wijze geveid. De „goddelijke” Titus Vespasianus bracht een klein volk ten onder, verwoestte zijn steden en heiligdommen en voerde zijn schatten mede. Binnen in den boog, voor hem opgericht, zien wij nog duidelijk afgebeeld een deel van den zegetocht welke de triumphator hield na de verwoesting van Jeruzalem; daar staat hij op zijn zegewagen getrokken door vier paarden en daar zijn de zeven armige menorah en de tafel der toonbrooden, zoo als die in den tempel der Joden gebruikt werden. Doch ondanks al die overwinningen woerde het kwaad voort, dat het staatslichaam had aangetast. Moorden, rooverijen om ambten en posten, zedebederf bij hooge en lagere standen, vele omkoopbare partijschappen, steeds grooter tegenzin in en daarmee ongeschiktheid voor bezigheden in handel, landbouw en nijverheid, gestaag toenemend verlangen naar kosteloze uitdeeling van koren en naar prikkelende, voor ons huiveringwekkende spelen, soldaten die diegene tot keizer uitroepen die hun het meeste daarvoor betaalde, het zich opwerken van verscheidene personen tegelijk tot heerscher zoodat er soms verschillende keizers tegelijk waren die, de een kort na den ander, vermoord werden door hun benijders en tegenstanders, bij dat alles kon de ondergang van het groote wereldrijk niet uitblijven. Wat baatte de krachtige hand van een Trajanus, wat hielp het zachtmoedige bestuur van een Alexander Severus. Niets kon meer het uiteen vallen van den staat verhinderen. Geen rechtvaardig bestuur van Antoninus Pius, geen Hadrianus die de drukkende belastingen verlichtte, geen Marcus Aurelius die poogde de vroegere ijzere tucht onder zijn soldaten weer te herstellen, waren bij machte het kwaad dat om zich heen greep te keeren, en de slopende krachten en stroomingen te vernietigen. Nog stuitten de aanvallen der barbaren af op den krachtigen tegenstand van den wankelenden reus, doch toch was Rome reeds in handen der vreemdelingen door de daad van Septimius Severus die zijn lijfwacht van 50000 man samenstelde uit soldaten van alle mogelijke nationaliteiten. Daardoor leverde hij Rome reeds over aan niet Romeinen, wat door zijne overwinning op de Parthen, waarop de reliefs op den voor hem opgerichten boog betrekking hebben, niet kon uitgewischt worden. Oorspronkelijk was behalve de naam van dien militairen despoot en dien van zijn zoon Caracalla ook de naam van diens broeder Geta vermeld. De laatste naam werd later verwijderd, nadat de nietswaardige Caracalla zijn broeder had vermoord en 20000 zijner aanhangers, omdat hij alleen de heerschappij wilde uitoefenen.

Het Christendom, dat hoe langer hoe meer aanhangers vond, kon geen tegengif bieden tegen de ontarding. Hoe zou dat ook kunnen, waar hun groote beschermer Konstantijn zelf een ontaard vader en echtgenoot was, die zijn zoon en zijn vrouw liet ter dood brengen, en die met geweld zich van de alleenheerschappij meester maakte, na zijn tegenstanders verslagen en uit den weg geruimd te hebben. Het afgehouden hoofd van zijn tegenstander voor zich uit te laten dragen, zooals Konstantijn deed, bij zijn zegetocht te Rome gehouden na zijne overwinning op Maxentius bij den Pons Milvius, waarvoor de Senaat den nog bestaanden triomfboog voor hem liet oprichten, is toch waarlijk niet in overeenstemming met de Christelijke leer. Ook aan dit bouwwerk is het algemeen verval en dat der kunst merkbaar,

TRIOMFEN EN TRIOMFBOGEN.

TRIOMFBOOG TE ROME, IN 80 N. CHR. AAN TITUS VESPASIANUS GEWIJD ALS HULDIGING VOOR ZIJN OVERWINNING OP DE ISRAËLIETEN.

oorspronkelijk is het niet, want het is eene nabootsing van den boog voor Septimius Severus en bestaat voor een deel uit stukken en brokken van den boog van Trajanus.

Theodosius en Stilicho konden nog nauwelijks Rome redden van het gevaar dat van de Germanen dreigde, doch de tijd der triomfen was voorbij. Stilicho de overwinnaar hield met keizer Honorius den laatsten zegetocht welke de Romeinen plachten te houden, waarbij voor de laatste maal zich het volk kon verlustigen in de bloeddorstige ruwe gladiatoren-spelen. Deze menschenoffers werden voortaan door keizer Honorius verboden, nadat een Aziatische monnik, Telemachus, zich tusschen de vechtenden in had geworpen om hen te scheiden, doch door het woedende volk, dat zich zijn wreede genoegens niet wilde laten ontnemen, door steenworpen gedood werd.

De zon, die eens de geheele oude, toenmaals bekende wereld bestraalde, ging even bloedrood onder als zij was opgekomen, zij neigde ter kimme en werd verduisterd door de wolken welke van alle kanten kwamen opzetten.

Gevangen Germanen, Britanniërs, Galliërs en Kelten, Indiërs, Egyptenaren, Syriërs, Joden en Macedoniërs, Scythen uit Zuid-Rusland, Helvetiërs, Grieken en Perzen hadden met hun vorsten luister bijgezet aan de zegetochten der oude Romeinen, en met de hun ontnomen schatten den wereldstaat verrijkt.

De stroomen bloed, welke Rome vergoot in al zijne oorlogen, kostten het zijn krachtige mannen, het geroofde goud bracht, door het genot en het vedsel daarvoor zoo goedkoop verkregen, ontzenuwing en ontzenuwing te weeten. Rome bereidde zich zijn eigen ondergang, den overwonnen leeren leerde het de krijgskunst, welke het tegen zich zelf die leze, nog niet bedorven door verwekeling en veilheid, zag wonden.

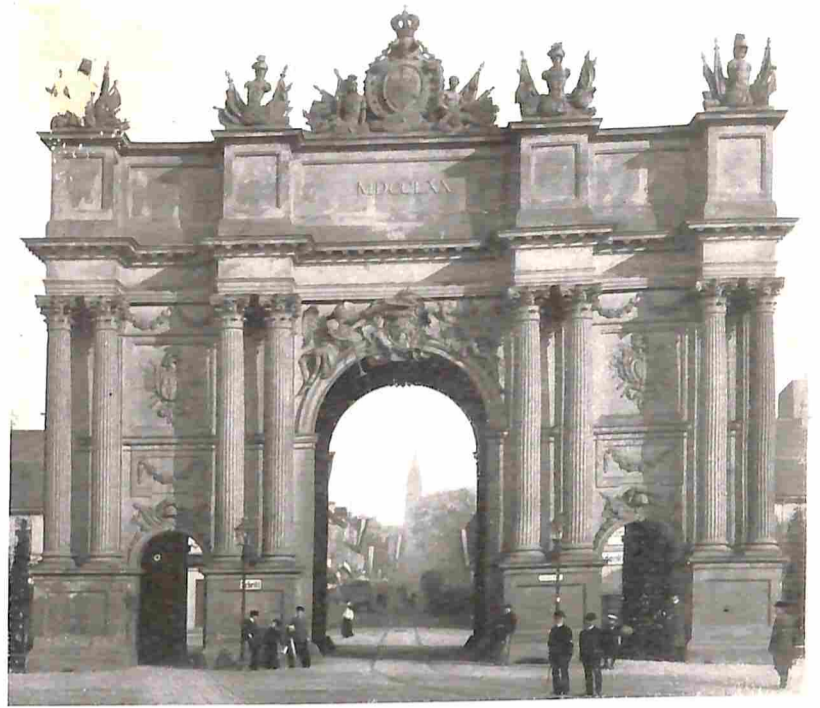
De volkeren, die gevangelijk in de zegetochten werden meegevoerd, wierpen het juk af, werden van onderdrukten overheerschers en in plaats van de overwinnende Romeinsche veldheeren, zag het de thans zegevierende vroegere overwonnenen binnen zijne muren.

Op de puinhoopen van het oude Rome bouwden zij hun zelfstandigheid, doch door het Caesarisme en de gedachte dat het individu in alles ondergeschikt moet zijn aan den staat over te nemen en vooral, door het militarisme, de slechte broeder van de niet minder slechte zuster behoudzucht over te nemen gaven zij die gedeeltelijk weer prijs.

Wij vinden overal nog de overblijfselen van het groote rijk, grootsche bouwvallen van arena's, tempels, zuilen, burchten, wallen getuigen van hun macht en luister, kanalen, bruggen en wegen door hen aangelegd, gebruiken wij nog en in Oostenrijk, zoowel als in Frankrijk, in Italië en Afrika zien wij hun triomfbogen staan als zegeteekenen van de groote militaire macht, van het soldatenrijk. Het zou intusschen onbillijk zijn, te verzwijgen,

TRIOMFEN EN TRIOMFBOGEN.
TRIOMFBOOG TE FLORENCE, OPGERICHT VOOR FERDINAND I DI MEDICI,
GROOTHERTOG VAN TOSCANE, OMSTREEKS 1600. HET BEELDHOUWERK
IS VAN GIOVANNI DA BOLOGNA.

TRIOMFEN EN TRIOMFBOGEN.
DE BRANDENBURGER TOR TE POTSDAM, OPGERICHT IN
1770 DOOR FREDERIK DEN GROOTE.

dat het behalve veel onheil en nadeel, ook veel goeds gebracht heeft aan de volkeren, die het overwon en onderwierp. Het heeft de beschaving, welke het zelf uit Griekenland en het Oosten ontving, verrijkt met zijne ervaringen, aan de barbaren als 't ware doorgegeven en onderwezen. Het heeft hun geleerd eene geordende samenleving te stichten, zoodat de losse samenhang tusschen stammen en volksgroepen plaats maakte voor eene hechtere, waardoor de beletselen voor het onderling verkeer langzamerhand wegvielen, en handel, nijverheid en scheepvaart konden opbloeien.

Niet het minst heeft het Romeinsche recht, dat veelal ongeschreven wetten, en op overlevering steunend gewoonterecht verving, ertoe bijgedragen, dat geregelder toestanden zich ontwikkelden bij volkeren waar bijna iedere stam, iedere landstreek verschillende wetten en recht hadden.

Verschillende volkeren en rassen, tot voordien in afzondering levende, kwamen door Rome tot elkaar en leerden elkaar kennen.

Schrijfkunst, natuurwetenschappen, intellectueele zorg voor de jeugd en volwassenen, bouwkunst en bouwkunde, (men denke aan het Romeinsche gewelf, de steenen boogbruggen b.v.), muntstelsel en technische kennis ontvingen de barbaren van de Romeinen, die den overwonnenen bergbouw en mijnbouw leerden. De Romeinen ontgonnen reeds in Bosnië de ijzer- en loodlagen, en haalden het kwikzilver, goud en zilver uit den bodem. Zij leerden de betere bewerking en benutting van metalen, legden waterleidingen aan en moerassen droog, en de onderworpen volkeren zagen van hen de kunst af, de huizen bewoonbaarder te maken.

Op stoffelijk gebied, in het rijk van het verstand en het denken, heeft de wereld groote verplichtingen aan de Romeinen. Maar hun beschaving, van grover aard dan die der Grieken, heeft niet die triomfen gevierd als de fijnere geest van het oude Hellas.

Hoe groot moet niet de praal en pracht van Rome zijn geweest waar er zoo weinig over is van hetgeen zij bouwden en dat weinige ons toch als zoo veel voorkomt. Welke onnoemelijke schatten hebben de plundersaars in de middeleeuwen niet meegevoerd, en hoeveel werd door hen niet verwoest. Echter mag men de puinhoopen en het verdwijnen van vele tempels, beelden en gebouwen niet alleen op hun rekening schuiven. Oost-Romeinsche keizers ontnamen Rome veel, om het Byzantium te schenken. De kerk deed de heidensche kunstwerken in den kalkoven vernietigen, het marmer en metaal werd tot versiering der godshuizen gebruikt en de bevolking beschouwde ze als bovengrondsche steengroeven.

In den strijd van de verschillende adellijke geslachten tegen elkaar werden de bouwwerken als burchten gebruikt van waaruit zij elkaar bestreden. Senator Brancalone liet, in 1237, 140 van die burchten slechten, de Titusboog, de boog van Konstantijn en die van Severus ontsnaptten aan de verwoesting en afbraak, doch leden toch veel. Evenwel zijn verscheidene andere verdwenen zooals die voor Augustus en Trajanus opgericht. Zoo stond tot 1662 dicht bij het gebouw van het Portugeesche gezantschap een triomfbog, waarvan het volk niet eens meer wist, voor wien die was opgericht en dien men daarom maar Arco de Portogado noemde.

TRIOMFEN EN TRIOMFBOGEN.
DE SIEGESTOR TE MÜNCHEN, OPGERICHT TER EERE VAN
HET BEIERSCHE LEGER, IN 1846.

In navolging van de Romeinen zijn voor latere overwinnaars en zegevierende legers ook triomfbogen opgericht. De triomfboog te Florence herinnert aan Ferdinand I Groothertog van Toscane, den trotschen Medici, die reeds de kardinaalswaardigheid bekleedde vóór hij zijn vader Cosimo I opvolgde in de regeering. Hij ondersteunde Henri III, koning van Frankrijk, tegen de Spanjaarden, die zelf eene bijna koninklijke macht bezat, de boog opgericht, welke door den beroemden beeldhouwer Giovanni da Bologna, eigenlijk Jan Boulogne, een Franschen Vlaming, is bewerkt.

Voor den zonnekoning, Lodewijk XIV, wiens woord „l'état c'est moi" al zijn heerschzucht, groote macht in het staatsbestuur en willekeur duidelijk genoeg aantoonde, ontstond de Porte St. Denis als hulde vooral bedoeld voor zijne overwinningen op het slagveld, welke hij zelf volstrekt niet behaald heeft. Zijn streven naar de hoogste macht in Europa voelden de Hollanders, Duitschers, Spanjaarden, Oostenrijkers, Vlamingen en Engelschen aan den lijve. Zijn overwinningen brachten hem roem, doch putten de krachten van Frankrijk uit en maakten het vele vijanden in Europa, terwijl verschillende volkeren door zijn onrechtvaardige oorlogen uit vele wonden bloedden.

Het ruwe geweld was dus ook hier weer de aanleiding tot het oprichten van een zegeteeken zooals het dat ook is geweest bij het plaatsen van den Brandenburger poort te Potsdam. Inderdaad. Frederik de Groote en zijn vader, de een als gebruiker van de krijgsmacht, door den ander als militair despoet gesticht, hadden samen met het Pruisisch is. Hadden zij niet den Pruisischen staat groot gemaakt, Silezië en een stuk van Polen veroverd, en ontzag ingeboezemd voor hun geduchte militaire macht!

De geweldige overwinningen van wellicht het grootste krijgskundig genie, dat ooit leefde, strekten op zichzelf beschouwd evenmin der menscheit tot heil. Ruim twee miljoen menschen zijn, naar berekend is, in de Napoleontische oorlogen verdwenen, en geheele streken van Europa en Afrika geteisterd. Echter mag men daarvan de schuld niet alleen op den man werpen die van veroverings- dienst der republiek gevoerde. Voor zijne oorlogen, werkelijk in dien republiek gevorderd, welke een verdedigingsstrijd waren van de democratie tegen de behoudzucht, moet men eene uitzondering maken. Evenmin heeft hij alleen de schuld aan alle andere oorlogen; op zijn tegenstanders rust ook een deel daarvan. De man, die zich zoo gaarne vergelijken zag met de oorlogshelden der oudheid, nam vooral het oude Romeinsche rijk tot voorbeeld bij zijn streven naar de wereldmacht. Op de keizerlijke standaards liet hij den koninklijken vogel van Jupiter afbeelden, den adelaar, die ook op de Romeinsche wapenteekens prijkte; hij nam denzelfden titel aan, als de Romeinsche heerschers, imperator, bij hem dezelfde zucht zich met de hoogste politieke macht in den staat te bekleeden, en alleen zij wilde zich evenals een Caesar en Augustus tot wereldheerscher verheffen, hij koos voor zijn zoon den veelzeggenden titel van Koning van Rome en steunde vooral op zijn soldaten wien hij door zijn veldheerstalent een grooten eerbied afdwong en wier trots hij veldde door hen ter overwinning te voeren. Zelf uit de revolutie voortgekomen heeft zijne komst

in landen buiten Frankrijk hare beginselen en wetten gebracht, en daarbij menige andere goede instelling welke een vooruitgang beteekende bij vroeger. Nog heden ten dage vinden wij in de wetboeken van de verschillende landen den invloed van de Code Napoleon, die vergeleken met de te voren bestaande wetten een grooten vooruitgang beteekende. Door dat alles kunnen we eenigszins zachter gestemd zijn voor den man van bloed en staal en daarom is de boog te Milaan ook geen geheel onverdient hulde. Deze boog van Cagnola is, werd in 1807 gebouwd ter verheerlijking van Napoleon en ter vereeuwiging van het herstel van het Italiaansche rijk, in 1815 werd hij aan den vrede gewijd, na de overwinning der verbondenen op Napoleon. De bevrijding van Milaan van de Oostenrijkers in 1859 is er echter later ook op vermeld toen de Denen. De boog wordt gekroond door een krijgsgodin in een zege-wagen met zes paarden, op ieder der vier hoeken staat een faam die lauwerkransen aanbiedt; de reliefs hebben betrekking op den bevrijdingsstrijd der Italianen. De arc de l'Étoile te Parijs is opgericht op bevel van Napoleon, in 1806 gegeven, voor „la grande armée" doch hij bracht zich zelf in de eerste plaats daarmede hulde, want hij is beneden aan daarop afgebeeld, terwijl zijn rechterhand rust op een voor hem gekniel liggende figuur, welke een overwonnen stad voorstelt en de figuur van den triomf hem kroont. Ook de gevechten bij de „brug van Arcole", waar Napoleon zijn inderdaad groote onversaagdheid toonde, zijn afgebeeld, aan de andere zijde is de inneming van Alexandrië voorgesteld. De groote fries vereeuwigt het leger dat 1792 uittrok, en 1810 zegevierend terugkeerde, is ook de slag bij Austerlitz in beeld gebracht; de namen van de minder dan 386 generaals, die in de Napoleontische oorlogen had medegevoerd, zijn in den boog vermeld, wat nogal jaloesheid wekte bij hen, die er niet genoemd werden, en die meenden ook voor die eer in aanmerking te komen. De boog is volgens ontwerpen van Chalgrin gebouwd en in 1836 Pradier en Cortot en hebben aan de versiering en buiten-behandeling medegewerkt.

Een der laatste bogen, welke ter hulding van krijgsmansge-luk en krijgsmansdeugden is opgericht is die te München, welke als eene eere voor het Beiersche leger, vooral omdat het zich in de Napoleontische oorlogen had onderscheiden, is bedoeld. In 1844 ontwierp Gärtner den boog, welke in 1846 voltooid was.

* * *
De triomfbogen verheerlijken de ruwe kracht; ze zijn eeretee-kenen voor het krijgsmansgeweld. Nooit heeft men ze opgericht voor de vorsten der wetenschap en kunst, voor edele menschen-vrienden, voor groote wetgevers, welke op het belang van het volk en niet op dat van den heerscher of een kleine groep bedacht waren. Aan dezulken wordt een grootere hulde gebracht door te trachten hen na te volgen.

G. WIJGMANS.

Overneming verboden.

TRIOMFEN EN TRIOMFBOGEN.
TRIOMFBOOG TE PARIJS, IN 1807 OPGERICHT VOOR LODE-
WIK XIV, OP DE PLAATS VAN DE OUDE PORTE SAINT-
DENIS, TER HERINNERING AAN DE VELDTOCHT IN DE
NEDERLANDEN, WAAROP DE AFBEELDINGEN OP HET
BOUWERK OOK BETREKKING HEBBEN.

Waarom heeft Februari 28 dagen.

MENIGEEN zal zich wel eens afgevraagd hebben, waarom de Sprokkelmaand zoo kort is, in vergelijk met de andere maanden. Dat Februari drie of twee dagen minder telt dan zijn broeders hebben wij aan de Romeinen te danken, van wie wij onze tijndeeling erfdien. De ongelijke verdeling van die erfenis waarbij Februari toch klaarblijkelijk te kort is gedaan, hebben de volkeren, die haar overnamen, steeds laten bestaan.

Hoe komt het nu dat Februari zoo stiefmoederlijk is bedeed? Numa Pompilius, de tweede koning van Rome, verbeterde de door Romulus, den stichter van Rome, ingestelde tijndeeling en bepaalde, dat het 354 dagen durende jaar voortaan geen tien doch twaalf maanden zou hebben, onderscheidelijk van 29 en 30 dagen. Februari telde toen ook steeds 29 dagen doch, wijl oneven getallen als geluk aanbrengend golden, kregen later vier maanden 31 en zeven andere 29 dagen. Februari, de laatste maand van het Romeinsche jaar, moest er een missen en behield er slechts 28. Toen later Julius Caesar het jaar op 365 dagen vaststelde, trad Februari slechts eens om de vier jaar weer in zijn oude rechten en telde dan 29 dagen. Daar, zooals gezegd is, Februari de laatste maand van het jaar was en dit om weer gelijk te komen met het zonnejaar een dag verlengd moest worden, had Februari het daaraan te danken dat hij in een schrikkeljaar 29 dagen lang was.

Overigens was het den Romeinen niet zoo onaangenaam, dat deze maand korter dan andere duurde, want hij behoorde aan Februs, den Etrurischen Vadius toe, den slechten god. Van den 1^{den} tot den 20sten Februari en later den 28sten hadden de reinigingsfeesten plaats waarbij de afgestorvenen volgens het bijgeloof tegenwoordig waren, die, door de toegangen van de onderwereld, door Pluto daartoe opgehouden, naar de aarde terugkwamen.

's Nachts werden bij fakkellicht offers geplengd op de graven, de Christelijke kerk heeft deze dooden-vereering naar den 2den November verplaatst.

GEDURENDE die plechtigheden, aan de dooden gewijd, waren de tempels gesloten, geen muziek werd gehoord en geen huwelijken werden gesloten omdat dat ongeluk zou aanbrengen. Geen wonder, dat het Romeinsche volk met verlangen naar den 1sten Maart uitkeek en geen tegenwerpingen maakte, dat Februari een dag was bekort. In Zuid-Slavische landen zegt eene oude overlevering, dat een oude, als spook verschijnende vrouwelijke berggeest „Vila” Januari bespot had, omdat die haar en haar vee niet had kunnen verdrijven. Januari, daarover erg boos geworden, zou toen naar haar goedgehartige buurvrouw Februari gegaan zijn, en van haar 2 dagen geleend hebben om den berggeest met sneeuwstorm en regenbuien te straffen.

Hetzelfde ongeveer wordt verteld in Roemenië en Macedonië, echter met dat verschil, dat het hier de maand Maart is, die twee dagen van Februari heeft geleend, om zich voor den aangedanen hoon te wreken.

Verder vertelt een oude Noorsche legende, dat Februari een liederlijke en verkwistende kwant is, die zich geheel door den harts-tocht voor het spel heeft laten medeslepen. Nadat hij al zijn geld reeds verloren heeft, speelt hij voor de laatste maal met Januari en Maart; twee zijner kinderen zijn de inzet! Ook nu verliest hij en hij moet aan Januari en Maart ieder een kind afstaan.

Eigenaardig, dat in oude legenden zoo dikwijls vroegere slechte en goede eigenschappen van een ras of volk te voorschijn komen. Immers, in de legende, op den Balkan en in Zuid Rusland ontstaan, is het twistziekheid en goedgehartigheid welke op den voorgrond treden, in de oude Germaansche vertelling is het daarentegen

de verslaafdheid aan het spel, ook bij de Batavieren zoo berucht, welke Februari zijn dagen doet verliezen.

In den ouden Noorschen kalender is het eerste deel van Februari aan Vali gewijd. Vali is de verpersoonlijking van het lengen der dagen, in een enkelen dag groeide hij zoo snel dat hij zijn vollen wasdom kreeg; zonder zich den tijd te gunnen zich te reinigen noch te kammen, begeeft hij zich met pijl en boog in de hand naar Hodur, den god der duisternis, om Balders dood, door dezen veroorzaakt, te wreken.

Reeds voor zijne geboorte was hij voorbestemd om de godenschemering te overleven en met Vidar, de verpersoonlijking van de onvergankelijke stof, over de herboren aarde te regeren.

Zoo stelde reeds oudtijds de verbeelding het einde van den winter en het naderen van de lente in dichterlijken vorm voor.

G. WIJGMANS.

WAAG EN KAASMARKT TE ALKMAAR.

Naar aanleiding van het fraai verlicht artikel van den heer Beijderwelles over Alkmaar's waag en kaasmarkt in no. 4 van dit blad, mogen een paar opmerkingen hier plaats vinden.

Bl. 41—42. In den voorgevel boven het kloek gehouden stadswapen is nimmer „relief beeldwerk” geweest, maar steeds een schilderstuk... op lood. Onderhevig aan elke wisseling van temperatuur, blootgesteld aan allerlei weer en wind, zouden de frischheid en de kleurgloed daarvan niet lang duren, en minstens een paar maal in elke eeuw moest men tot vernieuwing overgaan. 't Was dus volstrekt geen „ketterijtje”, waarover men maar zwijgt, nu toch een gelukkig kleureffect verkregen is, maar geheel in de lijn van vroeger handelen (?? RED.), toen men bij de vernieuwing van den gevel besloot, het schilderwerk op lood door een tegeltableau te vervangen. 't Was, dacht men, een beter materiaal, dat langer duur beloofde. Het werk werd voor / 1500 uitgevoerd door de firma Thoof en Labouchère te Delft, naar een ontwerp van den heer Gips te Dordrecht 1).

Bl. 42. Met den koop van perceelen in 1886 is het plein niet op zijn tegenwoordige grootte gebracht, maar door nieuwe aankopen in 1897—1910 en daarop gevolgde slopingen van 1 winkelhuis en 3 pakhuizen.

Bl. 43. Het telegraafbureau is sedert 1866 niet in den toren geplaatst geweest, maar in het lokaal boven het weegpand, waar eertijds ook de keurkamer der lakens plaats zal hebben gevonden, niet in het pand waar eertijds de vleeschhal en vervolgens het kistenmakerspand, in onze dagen ook nog een tijd lang de botermarkt, werd gehouden.

Ten slotte nog het volgende :

Toen iedere boer nog zijn eigen kaas maakte, was eene berrie doorgaans voldoende om zijne veertiendaagsche aanvoer ter schaal te doen wegen, al moest er naast de berrie nog wel eens wat gestapeld worden als het bedrijf wat groot was. Maar zoodra de coöperatie hare intrede deed werd dit anders, en zoo kwam men er in 1887 reeds toe om de schalen voor 2 berries te gelijk geschikt te maken; doch de fabrieken namen toe in aantal en in capaciteit, en al hunne producten, ook uit het oosten der provincie, kwamen naar Alkmaar. De reden daarvan is, dat te Hoorn slechts enkele kaaskoopers, en wel voornamelijk die in prima kwaliteit doen, gevestigd zijn en daar geen vreemde kooplieden de markt bezoeken, zoodat de producenten steeds rekening moeten houden met hunne behoefte en keus, terwijl te Alkmaar veel vreemde handelaren komen en alle soort daar haar weg kan vinden. Dit heeft aldaar geleid tot steeds toenemende aanvoeren en tot bijvoeging van een vijfde schaal in een afzonderlijk gebouwtje aan de noordzijde van het Waagplein, waaraan een nieuw veem, het Oranjeveem (zie noot 5) verbonden is, en laatstelijk tot de invoering der weging ook met de hulp van wagens. De verkochte en ter waag gewogen hoeveelheid kaas heeft in 1916 het nooit beleefd gewicht van ongeveer 10 miljoen (9.748.654) N.P. bedragen.

C. W. BRUINVIS.

1) 't Liep hiermede niet gelukkig af. De tegels waren aan de achterzijde niet ruw maar glad, zoodat de opdrogende kalk hen niet innig met het metselwerk verbond. In 1889 begonnen zij los te laten, over elkander te schuiven en meestal in gruiszels te vallen. De gemeenteraad besloot daarop in het begin van 1891 het schilderwerk op geëmailleerd lava door de firma Veuve Gillet te Parijs te doen hervatten, in stukken van zoodanige dikte, dat zij zonder steun konden staan en elkander dragen (echter zijn zij met koperen haken aan het muurwerk bevestigd). Afgeleverd in den zomer van het volgende jaar, heeft zich dit kunstwerk tot nu toe uitstekend gehouden.

* * *

De oude prenten toonen de onmiskenbare teekenen van reliefwerk in den topgevel (zelfs nog op de reproducties in No. 4). Ik voldeed dan ook gaarne aan het verzoek der redactie om aan de oorspronkelijke copie nog een passage toe te voegen over de vrijmoedige restauratie, die ook naar mijn meening niet door den beugel kon. Thans echter ben ik bereid Schenk, Romein de Hooge (?) en Crescent, die zich artistieke vrijheden

TRIOMFEN EN TRIOMFBOGEN.

SCANTADA-BOOG TE SALONIKI, WAARSCHIJNLIJK DOOR HADRIANUS GEBOUWD.

gepermitteerd kunnen hebben, te verzaaken voor den heer Bruinvis (drie tegen één!), niet wetende op welke wijze beter hulde te kunnen brengen aan diens integriteit op historisch terrein. De correctie in zake de nadere slooping van 4 gebouwen aanvaard ik in dank.

De overige opmerkingen — voor zoover er conflict in gezien wordt met mijn opstel — verklaar ik voor uitvloeisel(s) van het verschil in taak, die de minitieuze historicus en de schrijver in een algemeen weekblad zich stellen. De laatste geeft historie in causerievorm, volgt het dagelijksch spraakgebruik en zegt b.v. „het telegraafkantoor is in den toren gevestigd”, al geeft hij strikt genomen daarmee slechts den opgang aan. In een proces-verbaal of acte zou hij zich anders moeten uitdrukken, doch wec dan de stijl!

N. BEIJDERWELLEN JR.

CARNAVAL.

„D E vastenavond-dagen — Zondag, Maandag en Dinsdag vóór Aschdag — worden ongelukkiglijk hier en daar in „buitensporigheid” doorgebracht. Die „slechte gewoonte heeft waarschijnlijk „haar oorsprong bij de Heidenen. Dezen „hadden omstreeks dienzelfden tijd van „het jaar onbetamelijke feesten ter eere „van hun afgoden. Zij verkleedden zich, „schreeuwden, tierden en gaven zich over „aan baldadigheid.” — Aldus schrijft J. Bols, Pastoor van Alseberg en Lid der Koninklijke Vlaamsche Akademie in zijn „Kerkboek met Uitleg.”

Volgens voorschrift der R. Kath. Kerk begint op Aschwoensdag de veertigdaagsche vasten, en, evenals wij nog, sprekende van Sinterklaasavond, den dag, voorafgaande aan den eigenlijken feestdag bedoelen, en, gelijk het Duitsche Sonnabend den dag, voorafgaande aan den Zondag, aanduidt, zoo is onder „Vastenavond” te verstaan de dag of de dagen, onmiddellijk voorafgaande aan de groote Vasten.

Van oudsher hebben deze dagen zich onderscheiden door allerlei luidruchtige pret, die een kleine vergoeding scheen te moeten geven voor de opofferingen, die men zich straks had te getroosten, wanneer men zich van veel had te onthouden, zooals het gebruik van vleesch. In een kinderversje van N. Doumen wordt deze onthouding der jeugd aldus ingeprent:

In den heiligen vastentijd,
Zijn de kinderen zoo verblijd,
Zij eten brood en zuivel,
Daar doen Gods englen suiker in.
Maar op het vleesch, daar zit een spin
En in die spin een duivel!

Die feestpret — om hier op terug te komen — bestempelde men met den naam *Carnaval*, in welk woord sommigen een samenstelling willen zien van het oorspronkelijk Toscaansche „Carne Vale,” d.w.z. „Vaarwel, vleesch!”, terwijl anderen het woord verklaren als een bijeenvoeging van Car en Naval (carrus navalis, wagenschip).

Dit wagenschip is van ouden oorsprong.

Gelijk de afbeelding op een oude Grieksche vaas ons laat zien, reed in de stad Smyrna elk voorjaar de god Dionysos op een fraai uitgedost schip door de straten, een voorstelling, die wij, in tal van variaties bij de verschillende volken terugvinden, terwijl in de plaats van het schip hier een kist wordt genoemd (denk aan den held Perseus e.a.), ginds een zwaan (in de Lohengrin sage), enz., altemaal voorstellingen, die in verband staan met de „blijde incomste” der lente, d.w.z. van den god van licht en vruchtbaarheid.

Overblijfsel van dit alles was ook het *Narrenschip* of de *Blauwe Schuit*, bemand met potsen-makende gezellen, hetwelk eens het glanspunt van den Carnavals-optocht was, en van welks tocht in 1133 van Aken via Maastricht naar Tongeren Grimm ons weet te verhalen. De stad Nijmegen schonk in 1550 een gift aan de „scipgezellen die metter blauwen scute omvoiren.”

Aan Sebastiaan Brant (± 1520) gaf deze feestpret aanleiding, in zijn, tot volksboek geworden, „Narrenschiff” de dwaasheden en misbruiken van zijn tijd te hekelen — zie den 3den druk van mijn „Mozaïek,” uitg. P. Noordhoff te Groningen, bl. 151 vlgg. —

Waar later het schip niet meer rondgevaren of liever rondgereden werd, bleef nochtans de naam bestaan om de feestpret aan te duiden, die aan de Vasten vooraf ging. Rome en Venetië waren inzonderheid beroemd om hun Carnaval en te onzent laten de Oeteldonksche Club e. a. nog zien, dat waarheid ligt ook in den eersten regel van het oude rijmpje:

Vastenavond is een gek.
Paschen is een eierbek.

Het lijkt geen twijfel of wij hebben hier te doen — zooals Pas-

CARNAVAL.

HET HULI-FEEST BIJ DE INDIËRS.

Naar de prent in het in den tekst vermelde werk van B. Picard.

toor Bols zegt — met een overblijfsel uit Heidenden tijd, een herinnering ook aan de Saturnaliën van het oude Rome, het feest van de herlevende natuur, zooals wij het, onder allerlei vorm, bij de verschillende volken terug vinden.

Zoo verhaalt o.a. A. Barth, in „Les Religions de l'Inde,” van de gemakkelikheden, bij gelegenheid van het Holi- of Hulfeest, het Carnaval der Indiërs, in Maart, ter gelegenheid van den aanvang der Lente gevierd, waarbij o.a. ook reeds behoorde het uitzenden om een of andere dwaze boodschap en dergelijke fopperijen, „Hulgekken”, bij ons „Aprilgrappen” genoemd, aan welke Hindoes van allerlei rang en stand deel nemen.

In het, door A. Moubach uit het Fransch, van Bernard Picard, vertaalde, omvangrijk werk (1728) over de „Godsdienstplichten en Gewoontens der Afgodische volken” vinden wij in het derde deel, bij het 7de hoofdstuk, bij de vermelding van „een soort Vastenavonds, die de Indiërs Huli noemen,” een afbeelding, waarop „door den Plaatsnijder ongemeen wel uitgedrukt zijn de verscheidene Posturen van deze Vastenavonds Gekken”. Deze afbeelding, die ons ver van hier verplaatst, brengt ons onwillkeurig in gedachte het bekende woord: „Tout comme chez nous!”

Overneming verboden.

F. W. DRIJVER.

UIT UTRECHT'S NEDER-KWARTIER.

HET zou belangwekkend zijn, wanneer men het uitgestrekte vergezicht, dat naar alle kanten te genieten is vanaf den hoogen toren nabij Vleuten, overblijfsel van het vroegere huis ten Ham, vergelijken kon met een vergezicht vanaf datzelfde punt in vroeger eeuwen. Er zouden veel punten van overeenkomst zijn, ongetwijfeld. Dezelfde groene weiden, zich uitstrekkend tot aan den verren horizon; dezelfde boomgaarden wellicht; dezelfde vlekjes van hofsteden en dorpen; hetzelfde silhouet van Utrecht, grootendeels althans; en naar het uiterlijk dezelfde torens van het kasteel de Haar zou men ontwaren. Doch wat onmiddellijk zou opvallen: het ontbreken, nu, van de verschillende „heerlijkheden” die vroeger bewesten Utrecht voorkwamen, toen het Sticht nog verdeeld was in kwartieren en deze streek een bloeiend onderdeel was van het groote *Nederkwartier*, dat zich uitstreckte tusschen Gooiland, de Lek, Utrecht en Woerden. Toen toch bevonden zich rondom Harmelen en Vleuten de volgende bezittingen, alle met meer of minder groote huizen of kasteelen: Huis te Vleuten, den Eng, den Ham, Bottestein, te Voorn, de Haar, Huis te Harmelen, Vroonestein, Reynestein, Rijnenburg e. a. Die alle werden in de jaren 1536—1539 erkend als ridderhofsteden, d.w.z. de eigenaars verkregen verschillende adellijke voorrechten, welke bij de erkenning voor elke ridderhofstad afzonderlijk werden omschreven. Van al die bezittingen zou men nu vanaf den hoogen toren van „den Ham” slechts herkennen: het kasteel De Haar, dat nog juist voldoende tusschen de donkere boomgroepen zichtbaar is om den vroegeren luister van torens en kanteelen te herkennen; voorts zouden, als men de plaats nauwkeurig wist, een paar bescheiden torentjes de resten van het huis te Voorn doen vermoeden; het oude torentje van Vleuten zou men nu opzichzelf zien staan, nabij

een wit gepleisterd kapelletje; onder zich zou men den toren van Den Ham weten met het eenvoudige poortje en heel in de verte zouden witte plekje tusschen zware boomen wijzen op het Huis te Harmelen, terwijl iets naar rechts alweer een rank torentje het centrum van het dorpje Harmelen zou aanduiden. Van de over-ridderhofsteden zou men niets ontwaren....

* * *

We noemden *Harmelen*. Gebouwd langs een bocht van den hier zoo smallen Rijn, is Harmelen niet bepaald het type van een pittoresk oud plaatsje met markante geveltjes, wat men allicht zou vermoeden, wanneer men bevindt, dat het reeds in 838 vermeld wordt (als een geschenk van Bisschop Alfried door den Graaf Rotgarius, met volkomen vruchtgebruik), en dat de Romeinen het reeds noemden als het dorp Hera, welke naam later vervormd is tot Hermalen d. i. 's Heeren gerechtplaats. Bouwkundige schoonheid is er weinig te bespeuren; de enkele huisjes van ouderen datum zijn niet fraai van lijn. Het is dan ook heel en al door den bescheiden Rijn, die hier weinig aan den „grootvorst van Europa's stroomen" herinnert, doch stil en rustig voortvloeit, dat er van Harmelen als dorpje een zekere aantrekkelijkheid uitgaat. De herinnering aan vroeger wordt echter door den Rijn niet gewekt, zelfs niet op een zoelen zomeravond wanneer in den langen schemer alles in het verleden schijnt te willen wegzinken. Hoe schijnt dan soms op werkelijk oude plaatsjes dat verleden zelf op te leven door de sfeer van oudheid, door de oude huisjes, boomen, menschen. Maar in Harmelen doet alleen het spitse kerktorentje, oprijzend boven een verborgen, ombouwde kerk, terug denken aan het verleden en dat is te weinig domineerend om in stemming te komen. Vroeger was er nog een „Kommandeurij", een kloostergebouw, waarin de kommandeur der Johanniterorde woonde, welke de bezittingen der R. K. parochie beheerde en in de middeleeuwen tevens de functie van pastoor bekleedde. De Kommandeurij lag nabij de kerk en men meent in later jaren een gang, of juist een deel van een gang ontdekt te hebben, welke een verbinding vormde tusschen Kommandeurij en kerk. Bij diezelfde en bij andere gelegenheden (zoo schrijft Alb. v. Rooyen in het Utrechtsch Jaarboekje van 1900) meent men nog andere merkwaardigheden te hebben bespeurd, die op de oude heeren der kerk of der ridderhofstad betrekking hebben gehad, maar 't zou alles geheimzinnig of lichschuw weer spoedig onder den grond zijn gestopt.... Nu is die Kommandeurij een hofstede, welke nog den naam „Het Klooster"

draagt, misschien nog een overblijfsel is van het oude gebouw, doch in niets meer daaraan herinnert.

De kerk is het eenige gebouw van beteekenis, dat naar vroeger tijden terugvoert. *Overblijfsel* van vroeger is de kerk niet, tenminste niet in strikt-stoffelijken zin. Het oude kerkje toch brandde in 1900 vrijwel geheel uit. Wat muurwerk bleef staan en van den toren bleef de steenen romp vrijwel ongeschonden. Eveneens gespaard bleven de twee kolommen, waarop het gewelf rustte, een bouwtrant welke in een dorpskerk een zeldzaamheid is. („'t Gewelf der kerke rust op twee vrij staande pilaren, iets zeldzaams in een dorpskerke"). Het kerkje was heel oud, vermoedelijk uit de 14e of 15e eeuw en was midden in het dorp op een iets hooger gelegen stuk grond gebouwd. „Sporen van tufsteen (schreef Jhr. v. Riemsdijk in 1902) in het koor duiden aan, dat hier wel de oudste kerk gestaan heeft, misschien reeds in de 9e eeuw. Het beneden-gedeelte van den toren dagteekent vermoedelijk uit de 14e eeuw, het bovenstuk uit de 17e eeuw. De kerk zelf is een 15e eeuwse kruiskerk met acht-hoekige koorafsluiting, welke uit een vroegere periode dagteekent, en met een veel breeder schip zonder zijbeuken; opvallend is de breedte, welke 12 M. bedraagt. De verbredening van het schip, welke zeker het gevolg is van een vergroting der kerk in een latere periode, had tengevolge, dat de graadbogen van het kruisgewelf, op de snijding van transepten en koor, geen steun vindende op de westelijke muren van het transept, opgevangen moesten worden door twee kolommen, staande in de richting der muren en daarmee door kleine cirkelvormige bogen verbonden en dragende, door een grooten gemetselden boog, den brandmuur, die het tongewelf boven het schip afsluit".

Bij dien brand ging ook de groote, oude torenklok te loor, welke rijk versierd was, twee wapens in ruitvorm droeg (van Zuïjlen en van de Heeren), benevens het volgend opschrift:

Al hi min hoert luijden, dat zal beduyden comt te kercken, men der leeren het woort des heeren, wilt het anmercken [...] henri muers me fecit. Anno 1603.

Kerkmeesters tot harmelen Evert Walterssoon, dirck tonissoon van velpen, Jan bos, Henrick Staessen.

Gelukkig is het oude kerkje geheel in den vroegeren stijl geres-taureerd kunnen worden, tot in de kleinste bijzonderheden toe. Het eindresultaat was zelfs een gaver kerk dan de verbrande was, want de kale vensteropeningen werden met steenen stijlen en traceeringen versierd, het eentonige cement werd verwijderd, de balustraden en de toegang tot den toren verbeterd.

Van de huizen en buitens, welke rondom Harmelen in vroeger eeuwen aangetroffen werden, waren Batestein en de ridderhofstad Harmelen wel de belangrijkste. Van het eerste zijn nu nog slechts schamele restjes over: een oud, vervallen steenen gebouw-tje, nauwelijks geschikt voor arbeiderswoning. Sic transit....

Hoewel geen ridderhofstad, was Batestein toch een respectabel huis, dat in de middeleeuwen uit steen werd opgetrokken „en als een vaste burg tot steun of *bate* van een edelman gesticht schijnt te zijn". Van dien edelman en zijn geslacht is niet veel bekend, doch later behoorde de bezitting aan het geslacht Van Zuïjlen, (+ 1400), waarvan enkelen zich noemden van Zuïjlen van Batestein, terwijl het huis een eigen wapen had: drie witte zuilen met een goud molenijzer op een rood veld. In die tijden lag het huis rondom in grachten, terwijl het uit vijf gebouwen en een toren bestond. Aan het einde der 16e eeuw ging Batestein over aan Abraham Ormea; diens schoonzoon Coster (naar de gewoonte van dien tijd: Costerus) erfde het en vervolgens kwam het aan den geleerden Petrus Burmannus „welke mannen, onder hunnen wijnstok en vijgeboom gezeten, voor de wetenschap geleefd hebben".

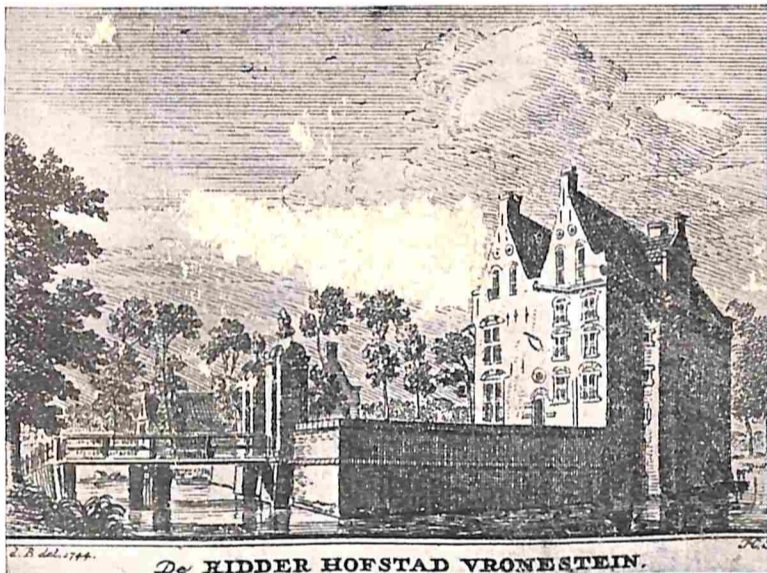
Ormea vluchtte voor de Franschen naar Woerden en liet Batestein onbeheerd. Zijn dochter trouwde met Coster, die later zijn secretarisschap van Woerden („de woelige stad" zooals hij het noemde) er aan gaf om op Batestein de genoegens van het landleven te genieten en deze neer te schrijven in een lierzang „Beatus ille". In den winter, „wanneer Batestein met mesthoopen om-schands lag en eenigermate gelek op het behouden huis van Barendse en Heemskerk op Nova Zembla" schreef Coster er de gedenkschriften van zijn tijd: „Historisch verhaal ofte een deductie van zaken, rakende het formeren van de republieque van Holland, met den gevolge van dien, sedert den jare 1572 ende het geen dezelve republieque naa het verloop van een eeuw in 1672 is overkomen", een werk dat begin 18e eeuw verscheen en verschillende malen herdrukt werd.

Door overerving kwam Batestein in 1733 aan eene door geleerdheid in geheel Europa bekende familie, nl. aan Petrus Burman, hoogleeraar in de geschiedenis te Leiden. Zijn vacaties bracht hij steeds op zijn geliefd Batestein door. Het inspireerde hem tot een Latijnsch lofgedicht, dat hij in 1737 te Leiden uitsprak: „Batesteinum". Het begon aldus:

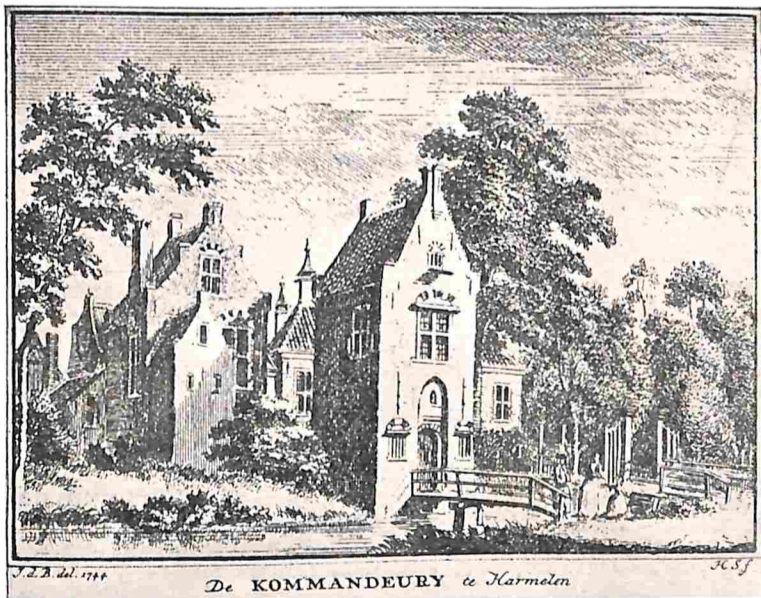
Dulce Batesteinum, longos mihi culta per annos.
Villa, pruis juveni, nunc magis grata seni.
Quae mihi secessus tot, et otia docta dedisti
Et vicibus mutas urbis agrique moras.

Ofschoon in 1772 nog aanmerkelijk vernieuwd, werd Batestein in de tweede helft der 19e eeuw grootendeels afgebroken. En na dien tijd niet meer opgebouwd.

Al is het Huis te Harmelen niet meer hetzelfde huis, dat door een jongeren zoon uit het geslacht Woerden in het laatst der 13e eeuw reeds gesticht zou zijn, er is meer van de ridderhofstad be-

De RIDDER HOFSTAD VRONESTEIN.

De KOMMANDEURY te Harmelen

UIT UTRECHT'S NEDERKWARTIER.

Foto C. Vreedenburgh Jr.

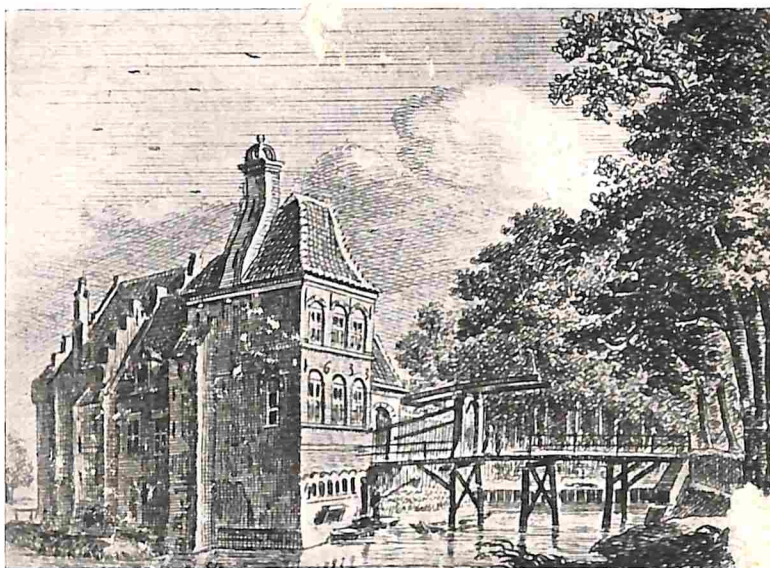
UIT UTRECHT'S NEDERKWARTIER.
DE PLASSEN VAN HET HUIS TE HARMELEN.

houden gebleven dan van Batestein. Ondanks de vele nederwaardigheden, die het heeft meegemaakt. Want reeds in de 13e eeuw na de stichting, in 1374, werd het in den strijd der gewesten door hertog Albrecht van Beijeren geplunderd en uitgebrand. Het was toen beleend aan het geslacht van Zuijlen, waarvan Dirk van Zuylen het huis in 1415 weder deed herbouwen. Wellicht dagteekent uit dezen tijd een steen, die eenige jaren geleden opgedolven werd en waarop voorkwamen Maria met het kind Jezus en een rozenkrans, benevens twee ridders met de Harmelsche en Zuijlensche wapens. Vermoedelijk een steen uit de vroegere kapel van het huis.

In den zwaren oorlog, die in de 15e eeuw woedde tusschen de Stad Utrecht en Bisschop David van Bourgonde met de Hollanders als bondgenooten, koos Gijsbert van Zuijlen aanvankelijk de stad Utrecht, waardoor het Huis te Harmelen een bezetting kreeg van stadsche krijgsknechten. Natuurlijk gevolg: belegering. Al heel gauw gaf de bezetting zich over aan Petit Salasart, den krijgsoverste van Joost van Lalaing. Toch werd het nog geplunderd en gebrand (1481 of 1482). Weer hersteld, werd het in 1536 door de Staten van Utrecht plechtig als ridderhofstad erkend. Als een huis van middelmatige grootte, met een eenvoudig torentje en enkele trapgevels, lag het toen omgeven door grachten temidden van een vruchtbare omgeving. In 1672 brachten de Franschen er een bezoek, wat natuurlijk vernieling beteekende van veel waardevolle dingen. Voor andere bezoeken is het huis nadien gespaard gebleven, echter niet voor de alles-aantastende werking van den tijd. Waarschijnlijk is dit dan ook de reden, dat het Huis te Harmelen reeds sedert jaren niet meer bewoond is. Na overgang in verschillende families (na het geslacht Zuijlen de families Baexem, de Wit, van Beusechem, de Joncheere en Caen van Maurik) werd het verlaten voor een meer moderne landwoning. Dit verlaten heeft uit den aard der zaak aan het uiterlijk niet veel goed gedaan. Als een oud heerenhuis, oorspronkelijk wit gepleisterd, ligt het dan ook een beetje triest in zijn prachtige omgeving. De schoonheid daarvan schijnt onvergankelijk. De verzorgde en toch zoo heerlijk-natuurlijke tuin ligt als een brok verrassende natuur-pracht in deze streek van weiden en sloten. De laan, die naar het landgoed loopt, een lange slingerende laan, voert langs breede, stille, omgroeide plassen, waar het riet

zou het voorts door het geslacht van Zuijlen hernieuwd en in Nijeveld herdoopt zijn, welken naam zij aan hun eigen geslachtsnaam toevoegden. Te Water schrijft den naam van Zuijlen en Nijeveld echter toe aan de herinnering aan een afgestorvene: Jacob van Zuijlen zou, gehuwd met de erfdochter van Nijeveld Christina, na haar dood (1351) haren geslachtsnaam bij den zijnen gevoegd hebben — Eenige jaren geleden zijn ter plaatse ouderwetsche kannetjes opgegraven, benevens een degen met gouden gevest.

(Slot volgt). C. VREEDENBURGH JR.

HET HUIS TE HARMELEN IN DE 17DE EEUW.

„Tom!” rochelde hij, terwijl hij met moeite opstond, zoo hadden hem deze woorden ontsteld. „Tom? Mijn neef? Dien

HET AMERIKAANSCH DUEL

DOOR EWALD GERHARD SEELIGER.

(Eerste Deel. De Vertaling).

keek over hem naar de zee en sprak toonloos als een slaapwandelaarster: „Ik heb Tom lief.”

Foto C. Vreedenburgh Jr.

UIT UTRECHT'S NEDERKWARTIER.
HET HUIS TE HARMELEN IN ZIJN TEGENWOORDIGEN TOESTAND.

diegevallede man, dien bigamist? Hoe is dat mogelijk?"

„Dat weet ik zelf niet!" zuchtte zij hulpeloos, terwijl ze sidderend weer ging zitten. „Aan hem slechts denk ik, steeds, steeds."

„Ontzettend!" stiet hij uit, zonder echter haar hand los te laten. „Gladys, juffrouw Gladys, dit is verschrikkelijk! U houdt van dezen man, die de eene misdaad op de andere hoopt. U moet u van die rampzalige liefde zien te bevrijden."

„Als ik dat maar kon!" sprak ze zachtjes, terwijl de tranen over hare wangen biggelden.

„Hij is de laagheid en gemeenheid in persoon!" schimpde hij. „U heeft toch met eigen oogen gezien, hoe schaamteloos hij zich gedraagt. Hier op deze plaats heb ik hem ontmaskerd. En hij heeft niets ontkend."

„Ondanks alles!" fluisterde zij. „Ik kan het niet gelooven." „Wat!" riep hij, liet hare hand los en greep met beide handen naar zijn voorhoofd. „U twijfelt aan de waarheid van onomstootelijk bewezen feiten?"

„Daaraan twijfel ik niet!" sprak ze nauw hoorbaar. „Maar ik twijfel aan zijn verstand. Ik kan niet gelooven, dat hij dit alles in een geestelijk normalen toestand gedaan heeft."

„Alright!" gaf hij snel toe. „Dan is hij dus krankzinnig, en naar den aard van zijn misdrijven te oordeelen kan hij niet anders dan onherstelbaar krankzinnig zijn. En voor zoo'n krankzinnige kunt u ook nog maar een vonkje liefde gevoelen? Medelijden wel, maar geen liefde. Als werkelijk mocht blijken, dat hij krankzinnig is, dan ben ik zeker de eerste, die medelijden met hem heeft. Juffrouw Gladys, u kunt niet houden van een onherstelbaar krankzinnige! U vergist u in uw gevoelen. Vertrouw u aan mij toe! Aan mijn trouw hart zult u deze zwakheid weldra overwinnen. Gladys, breng me niet in vertwijfeling, laat me hopen, dat u Tom, die zich in zijn onherstelbare krankzinnigheid Patrick Peppercorn noemt, eens zult kunnen vergeten!"

Hij vatte haar hand en drukte lang zijn van 't vluge spreken ietwat vochtige lippen erop.

„Misschien!" snikte zij onderdrukt. „Misschien verdwijnt mijn liefde, als ik hem nog eens weerzie. Ik weet niet, wat ik doen moet!"

En ze liet haar pijnlijk kloppend hoofd in de linkerhand zakken.

„Dank, Gladys, dank!" fluisterde hij, met zijn oogen draaiend. „Ik zal wachten. Ik zal uw beeld altijd in mijn hart dragen. Ik zal het woord liefde niet meer over mijn lippen laten komen, voor u me daartoe verlof geeft. En opdat u zien zult, dat het mij ernst is, zal ik nog heden van hier vertrekken. Ik vrees, dat een langer verblijf van mij hier u onaangenaam zal zijn."

Hij veegde zich het stof van zijne knieën en stond op.

„Nee, Mr. Mobson!" sprak zij, tot zich zelve gekomen, terwijl zij hem de hand reikte. „Verlaat me niet, nu niet. Ik weet, hoeveel ik aan u te danken heb. En ik zou niet ondankbaar willen schijnen, nu u uw hart voor mij hebt uitgestort. Ik zal bij mij zelve overleggen, wat ik doen moet. Ik zal Tom trachten te vergeten. Maar laat me den tijd daarvoor, een langen tijd!"

Zij drukte hem de hand en stond op. Nu is zij de mijne! juichte hij verholen, en nog verholener likte hij zich de lippen.

Terzelfder tijd kwam Patrick Peppercorn te Tampa aan. Hij was zoo voorzichtig zijn bagage aan boord van den stoomboot achter te laten, en ging eerst de plaats eens opnemen. De blauwe bril werd hem in 't donker te lastig, zoodat hij hem afdeed en in zijn zak stak.

Al spoedig, op den hoek van een straat, klopte hem iemand vriendelijk op den schouder. Hij keerde zich om en zag, dat een heer op leeftijd hem de hand ter begroeting reikte.

„Wel, Mr. Fleitman!" riep de vreemde, terwijl hij zijn vreugde over het weerzien bewees door een vloed van woorden. „Eindelijk weer terug. Waar hebt u toch al dien tijd gezeten? Het is zeker wel een half jaar geleden, dat wij elkander voor 't laatst gesproken hebben!"

„Wel mogelijk!" glimlachte Patrick Peppercorn gereserveerd. „Waarmee kan ik u van dienst zijn?"

„Het zou mij zeer aangenaam zijn, als u mij die tweehonderd dollars zoudt willen terug betalen!" antwoordde de bejaarde heer zuurzoet. „Ik heb er lang genoeg op gewacht. U wilt toch zeker niet dat ik me voor die kleinigheid tot uw oom wend."

„Tweehonderd dollars?" vroeg Patrick Peppercorn verbaasd. „Ik herinner mij er niets van."

„Zie zelf!" riep de ander en haalde een schuldbekentenis te voorschijn. „Als u het geld niet bij u hebt, wil ik gaarne tot morgen wachten. Maar geen dag langer."

Patrick Peppercorn staarde op het papier. Tweehonderd dollars kon hij gemakkelijk missen, want hij had Evangeline Cravath kort voor zijn vertrek uit Chicago, klaarblijkelijk zeer tot haar genoegen, met behulp van een wisselformulier van 5000 dollar afgeholpen. Waarom zou hij deze kleine som niet voor Tom Fleitman uitgeven? En zonder verder tegen te stribbelen betaalde hij.

De bejaarde heer nam met beleefden groet van hem afscheid en Patrick Peppercorn wandelde verder. Hij werd onderweg nog herhaaldelijk gegroet, doch zorgde er voor, dat men hem niet aansprak. Soms werd hij door een voorbijganger scherp gefixeerd: als antwoord nam hij dan steeds vriendelijk zijn hoed af. Van een vrij jeugdig heer kwam hij echter niet zoo gemakkelijk af. Deze had hem nauwelijks in het oog gekregen, of hij snelde op hem toe en vatte hem zonder meer bij beide schouders vast.

„Wel allemachtig, Tom!" riep hij verheugd uit, terwijl hij hem de hand schudde. „Ben je daar eindelijk. Waar heb je zoo lang uitgehangen?"

„In Chicago!" antwoordde Patrick Peppercorn naar waarheid. „Brrr!" hernam de ander. „Chicago! Daar ben ik ook eens geweest, maar ik kon 't er niet lang uithouden. Het is niet erg aangenaam, in een zwijnenstal te zitten."

„Alright, de lucht is hier veel beter!" gaf Patrick Peppercorn toe, terwijl hij wilde voortgaan. „Wat denk je wel?" riep de ander. „Je gaat met me mee naar de club."

Het hielp hem niets, hij moest en zou naar de club, waar hij met groot gejuich begroet werd. Zijn vriend bleek te zijn een zekere meneer Gohn, directeur van een sigarenfabriek en een aardige vroolijke kerel. Zijn zakken waren steeds gevuld met de producten van de nieuwste tabaksoogst, die hij onder zijn vrienden pleegde te verdeelen. Zoo werkte hij zelfs in zijn vrijen tijd voor de zaak. Ook Patrick Peppercorn moest een van deze proef-sigaren aansterken. En hoewel ze hoogst bedenkelijk smaakte, bleef hij rooken, om maar niet in de conversatie te worden betrokken.

Want hij had dadelijk gemerkt, dat deze Tom Fleitman onder zijn vrienden zeer geliefd was, en hij nam zich voor, deze goede naam niet te bederven. Na een half uurtje wilde hij opstappen. Maar Gohn hiel hem terug.

„Tom, je blijft!" riep hij, terwijl hij hem een nieuwe sigaar in de hand drukte. „Wij gaan samen naar huis. Ik breng je tot je huisdeur."

Patrick Peppercorn bleef en probeerde de tweede sigaar, die al minder bedenkelijk smaakte. Hij rookte en luisterde tegelijk scherp toe. Bij ieder woord, dat hij sprak, overwoog hij van te voren nauwkeurig, of Tom Fleitman het ook zou gebruiken. Hij moest nog drie andere sigaren probeeren, die gelukkig steeds beter werden. Nadat er heelwat gedronken, en Mr. Gohn's sigaren-voorraad uitgeput was, stelde deze voor, op te stappen. Het was middernacht toen Patrick Peppercorn met zijn „vriend" op straat stond, die hem, volgens belofte, naar huis bracht, zoodat Patrick zich om den weg niet behoefde te bekommeren.

„Nu, wat zeg je van Gladys?" vroeg Gohn ten slotte, terwijl hij voor een huis bleef staan. „Ze is het mooiste meisje van Florida. De heele club heeft haar gelukgewenscht. Wanneer verloof je je?"

„Wacht nog wat!" sprak Patrick Peppercorn, naar het huisnummer kijkend. „Is het hier?"

„Ja, hier woon je immers. Manila avenue 28?"

„Maar ik heb de sleutel niet bij me!" bekende Patrick Peppercorn openhartig, terwijl hij te vergeefs in zijn zakken voelde.

„Dan bellen we!" lachte Gohn en drukte op het tweede schelknopje.

(Wordt vervolgd).

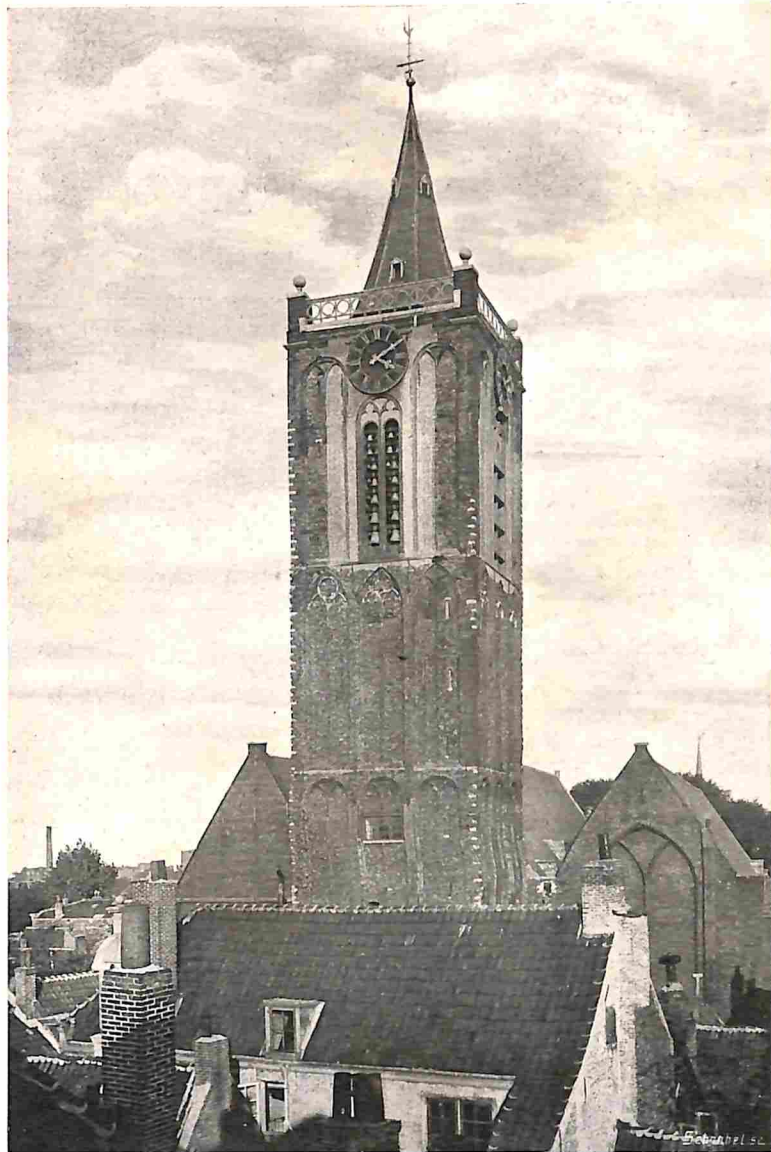

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT OP DEN TOREN DER GROOTE KERK
TE SCHIEDAM.